
Examensarbete i Lärarprogrammet
vid
Institutionen för pedagogik - 2009

**GYNNANDE ARBETSSÄTT I
SVENSKA SOM ANDRASPRÅK
– Praktiska arbetssätt och textil
som redskap**

Jessica Söderström

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Sammanfattning

Arbetets art:Lärarprogrammet, inriktning utvecklande och lärande genom textil. 210 högskolepoäng. Examensarbete ”Att utforska pedagogisk verksamhet” 15 högskolepoäng i utbildningsvetenskap.

Titel: Gynnande arbetssätt i svenska som andraspråk – praktiska arbetssätt och textil som redskap

Engelsk titel: Promote way to learn Swedish as a second language – practical ways and textile as device.

Nyckelord: Svenska som andraspråk, arbetssätt, undervisning, textil, textil som redskap

Författare: Jessica Söderström

Handledare: Sonja Kihlström

Examinator: Susanne Björkdahl Ordell

BAKGRUND:

I bakgrunden redogörs åsikter från forskning kring inläring av svenska som andraspråk samt skolans/förskolans ansvar via styrdokument. Jag har valt att ta med olika språkteorier, däribland Vygotskij, samt behaviorismens tankar om språkinläring.

SYFTE:

Syftet med arbetet är att ta reda på vilka metoder som pedagoger ser som gynnande för elever/barn i inläring av ett andraspråk. Samtidigt vill jag se om pedagoger anser att de har tillräckligt med resurser så som fortbildning, ekonomi och andra hjälpmedel för att tillgodo se elever/barn med svenska som andraspråk. Syftet är också att ta reda på om de ser textil som ett hjälpmedel till inläringen av svenska som andraspråk.

METOD:

Jag har använt mig av kvalitativa intervjuer baserat på fem pedagogers erfarenheter för att besvara syftet till studien.

RESULTAT

Resultatet av studien visade att pedagogerna hade många erfarenheter av gynnande arbetssätt för inläringen av svenska som andraspråk, exempelvis arbeten med bilder och ge tillfällen för dialog. Angående resurser var svaren olika beroende på skolan/förskolans situation. Arbetssätten var beroende av pedagogernas egna insatser och material.

Innehållsförteckning

1. Inledning:	4
1.1 Lärande genom textil	4
1.2 Begreppsförtydligande	5
2. Syfte	5
3.1 Frågeställningar	5
3. Bakgrund	6
3.1 Svenskan.....	6
3.2 Styrdokument och kursplan	6
3.3 Kultur	7
3.4 Främjande undervisning	7
3.4.1 Läsning och skrivning	7
3.4.2 Högläsning.....	8
3.4.3 Verbala situationer.....	8
3.5 Textil	9
3.6 Forskningen tar fart och språktypologi.....	10
3.6.1 Att utveckla ett andraspråk.....	10
4. Teoretisk ram	10
4.1 Nativism, funktionalism och konnektionism.....	11
4.2 Vygotskijs tankar om språk	11
4.3 Behaviorism och tidigare erfarenheter	12
5. Metod	13
5.1 Urvalsgrupp	13
5.2 Forskningsetik	13
5.3 Förberedelser och tillvägagångssätt	14
5.4 Genomförande av intervju.....	15
5.5 Tillförlitlighet och giltighet	15
5.6 Analys.....	15
6. Resultat	16
6.1 Lärare i svenska som andraspråk.....	16
6.1.1 Utbildning.....	16
6.1.2 Arbetsätt.....	16
6.1.3 Resurser	16
6.1.4 Textil	17
6.2 Specialpedagog.....	17
6.2.1 Utbildning.....	17
6.2.2 Arbetsätt.....	17
6.2.3 Arbetsätt i klassrummet	17
6.2.4 Resurser	18
6.2.5 Textil	18
6.3 Rektor	18
6.3.1 Utbildning.....	18
6.3.2 Arbetsätt.....	19
6.3.3 Resurser	19
6.3.4 Textil	19

6.4	Klasslärare år 3	19
6.4.1	Utbildning	20
6.4.2	Arbetsätt	20
6.4.3	Resurser	21
6.4.4	Textil	21
6.5	Förskollärare	21
6.5.1	Utbildning	21
6.5.2	Arbetsätt	22
6.5.3	Resurser	22
6.5.4	Textil som redskap	22
6.6	Jämförelser mellan intervjuerna	23
6.6.1	Utbildning	23
6.6.2	Arbetsätt	23
6.6.3	Resurser – personal, ekonomi och material	23
7.	Diskussion	24
7.1	Resultatdiskussion	24
7.1.1	Sagor rim och ramsor, ett språkberikande arbetsätt	24
7.1.2	Litteratur som hjälpmedel	25
7.1.3	Arbetsätt	25
7.1.4	Arbete i mindre grupper	26
7.1.5	Lärares kompetens	26
7.1.6	Resurser	27
7.1.7	Textil som redskap	27
7.2	Didaktiska konsekvenser	28
7.3	Metoddiskussion	29
7.4	Fortsatt forskning	29
	Tack	29
	Referenser	30

Bilaga 1

Missivbrev

Bilaga 2

Intervjuplan med intervjufrågor

1. Inledning:

Språket, tal som skrift, är en del av människans sätt att kommunicera med andra. Språket finns i olika former och ser olika ut världen över. Det kan vara svårt att komma till ett främmande land och varken kunna förstå eller göra sig förstådd på det inhemska språket. Kraven på att kunna fungera i samhället i ett nytt land skapar ett behov hos varje enskild individ att lära sig språket.

För de invandrande barnen har skolan/förskolan en stor roll i deras inläring av svenska som andraspråk och därför är pedagogernas insatser viktiga på grund av den ständiga strävan efter en skola för alla. Alla elever inom svenska skolan ska ha samma chans att nå målen. I Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) skrivs detta tydligt: ”Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling” (s.13).

Under min verksamhetsförlagda utbildning har jag mött elever och barn som befinner sig i liknande situationer som jag har beskrivit ovan. Möten med dessa elever och barn har ökat min förståelse för vikten av att tillägna sig svenska för att kunna följa all undervisning i skolan. Svenskan finns i alla skolans ämnen och resulterar i att brister i svenska språket ger svårigheter att tillägna sig kunskap i ämnena. Eftersom svenska språket är grunden till kunskap i förskolan/skolan har jag valt att fokusera på hur pedagoger kan hjälpa barn med invandrarbakgrund att tillägna sig svenska. Ur mina tankar har syftet med denna undersökning kommit fram, nämligen att genom pedagogers erfarenheter ute i verksamheten se vad som ger bra undervisning för lärande av svenska som andraspråk. Jag går en lärarutbildning med utveckling och lärande genom textil och är därför nyfiken på om verksamma pedagoger tror att denna utbildning kan vara till nytta för att utveckla arbetssätt inom området att lära svenska som andraspråk.

Studien kommer rikta sig till både förskolan och de tidigare åren i skolan då min utbildning innefattar dessa åldrar. Studien har fokus på pedagogernas perspektiv om barnens inläring av svenska som andraspråk.

1.1 Textil

Då det inte finns mycket litteratur om textil och pedagogik så har jag friheten att skriva egna erfarenheter om textilen som redskap för lärande. Textil är ett kreativt ämne vilket kan ses i skolans textilslöjd där eleverna får leva ut fantasin. Inom textilslöjden finns många olika begrepp att hålla reda på vilket ger ett utvecklat ordförråd hos eleverna. Tyger har olika namn, trådar, garner och nålar ser olika ut och har olika benämningar beroende på funktion. Textil ger verbal kommunikation med andra under slöjdtimmarna. Eleverna följer instruktioner och måste förstå dessa för att komma vidare i sin process med olika textila tekniker.

Textil är ett skapande material vilket kan användas i skolan. Ett eget exempel är att skapa fantasivärldar med tyg som ger tillfälle för eleverna/barnen att öva sig på att återberätta vad de har skapat och kanske berätta en saga om världen som skapats.

En övning jag själv har gjort handlar om att man har en tygbit bakom ryggen utan att veta tygbitens utseende. Genom att känna på tygbiten ska man berätta hur den känns, vilken färg och/eller vilket mönster man tror det är på tyget samt vart tygbiten kan tänkas komma ifrån. Exempelvis kan tygbiten kännas som spets, vara vit och komma ifrån en gardin från en stuga i skogen där en äldre dam bor. Denna övning ger verkligen tillfälle i att öva sitt språk och lyssna på andra samt att träna fantasi. När tygbiten visas kan utseendet vara annat än eleven/barnet trott och detta ger tillfälle att berätta en ny historia om tygbiten. I liknande övningar där textil används som redskap ger tillfällena diskussion och kommunikation mellan människor.

1.2 Begreppsförtydligande

Andraspråk – Ett begrepp för det språk som lärs in efter modersmålet (förstaspråk). (Niclas Abrahamsson (2009, s. 255))

Främmandespråk: - ”Ett målspråk som lärs in i en miljö där språket inte naturligt används, t.ex. inlärning av engelska, franska eller japanska i den svenska skolan” Abrahamsson (2009, s. 258)

Svenska som andraspråk – när det svenska språket lärs i Sverige Monica Axelsson (2003, s. 127)

Andraspråksinlärning - ”Sker i det land där språket talas och innebär en socialisation in i det nya språket...” Hammarberg (2004, s.26)

Jag har valt att använda mig av termen barn med invandrarbakgrund i mitt arbete. Med detta menar jag både barn som kommer från andra länder och barn som är födda i Sverige med föräldrar som har invandrat. Jag använder även begreppen elever/barn eftersom min utbildning riktar sig till både förskola och skola.

2. Syfte

Syftet med denna studie är att ta reda på vilka arbetssätt som pedagoger anser gynnar inlärning av svenska som andraspråk och om pedagogerna anser att de har resurser för att utföra dessa arbetssätt. Syftet handlar även om att ta reda på om pedagoger anser att just textil kan ses som ett bra arbetsredskap för att lära barn ett andraspråk.

3.1 Frågeställningar

- Vad finns det för olika arbetsmetoder, praktiska och teoretiska för inlärning av svenska som andraspråk?
- Kan textil ses som en utvecklande metod för inlärning av svenska som andraspråk?
- Anser sig pedagogerna ha tillräckligt med resurser (till exempel ekonomi, material, tillgång till vidareutbildning m.m.) för att använda önskade arbetsmetoder?

3. Bakgrund

I bakgrunden kommer jag ta upp olika områden inom svenska som andraspråk för att ge en övergripande bild av ämnet. Inläringen av språk innebär både verbalt och skriftligt språk. I det skriftliga språket ingår det både ett läs- och skriftspråk. I avsnitt 4.1 beskrivs vikten av att lära sig svenska för att kunna följa skolans samtliga ämnen. I följande avsnitt 4.2 finns utdrag ur läroplanen och styrdokumentet. Eftersom jag skriver om svenska som andraspråk har jag tagit med övergripande information, i avsnitt 4.3, om hur kulturer som kan påverka lärandet. Under avsnitt 4.4 jag lagt vikten på olika metoder som kan främja utvecklingen av ett andraspråk vilket är relevant för mitt syfte. I avsnitt 4.5 beskrivs kort textilens egenskaper i skolan. I sista avsnittet 4.6 beskrivs aktuell forskning inom ämnet svenska som andraspråk samt innebörden språktypologi.

3.1 Svenskan

Fredriksson och Taube (2003, s.158) skriver om vikten av att kunna förstå svenska språket. Barn, oavsett ursprung, har alla behov av att förstå språket för att kunna läsa och skriva som är en viktig del i skolan. Mycket information finns i skrift och barn förväntas lära sig skriva och läsa för att kunna uttrycka sig i skolan. Kan barnet inte förstå läs och skrivregler eller språket kommer problematik med att tillägna sig kunskap menar Fredriksson och Taube. Misslyckas man som barn med detta kan skolgången bli svår och ens självförtroende kan falna vilket ger en ond cirkel som är svår att ta sig ur. För barn med invandrarbakgrund är det ytterligare en svårighet när de inte har språket till skillnad från sina svenska klasskamrater skriver Fredriksson och Taube.

3.2 Styrdokument och kursplan

I Lpo 94 står det om mål att uppnå i grundskolan under kunskap att ”Skolans ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola kan utveckla och använda kunskaper och erfarenheter i så många olika uttrycksformer som möjligt som språk, bild, musik, drama och dans”(s18). Att barn ska ha tillgång till olika uttrycksformer är som synes något som finns med i styrdokumentet och där kan textil användas som en uttrycksform. I läroplanen för förskolan, Lpfö98 står det även om estetiska uttrycksformer under rubriken utveckling och lärande. Det står under mål att ”Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama” (s.37). I Lpfö 98 står även under samma rubrik att ”Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika material och tekniker”(s.37). Dessa två mål påvisar att det är viktigt med estetiska redskap för inläringen och utvecklingen. Barnen ska få chansen att utveckla sina kreativa förmågor genom olika estetiska uttryck. I det sistnämnda målet kan man använda sig av textil som material för att skapa.

I Lpfö 98 (s36f) står det i punkten utveckling och lärande om målen som förskolan ska sträva efter. Ett av målen handlar om att förskolan ska sträva efter att barnen får chans att utveckla sig att lyssna på andra och kunna berätta samt reflektera. Barnen ska även kunna formulera hur de uppfattar saker och ting. Ett annat mål handlar om strävan efter att ge barnen begrepp för utveckling i ordförrådet. Barnen ska få en chans att använda orden och få en förståelse för

vad symboler står för i skriftspråket. Detta är saker som är relevant för alla barn men även för barn med invandrabakgrund som har svenska som andraspråk.

I kursplanen för svenska som andraspråk, på skolverkets hemsida (25/3-2009), finns det i mål att sträva mot olika moment som jag kan knyta till mitt syfte. Där står bland annat att skolan har en skyldighet att se till att eleverna förstår sitt eget lärande för att tillägna sig kunskapen. Genom elevernas tidigare kunskap, erfarenheter och tankar ska eleven kunna få nya kunskaper om språket.

Vidare står det i strävansmålen om olika tillvägagångssätt att tillägna sig det svenska språket bland annat genom läsning av litteratur, i dialog med andra elever, skapa förståelse för den svenska kulturen, använda ordbehandlingsprogram samt att lära sig att hämta information på olika vis.

3.3 Kultur

Kulturen har betydelse i utvecklingen av ett andraspråk. Beroende på vilken kultur barnen kommer ifrån kan inläringen av ett andraspråk påverkas. Eftersom kulturer och språk påverkar varandra, enligt Fredriksson och Taube (2003, s. 159), så har kultur en betydande roll i inläringen. Exempelvis kan synen på skola och utbildning påverka att man är mer eller mindre lustfylld till att lära. Läsningens betydelse i olika kulturer påverkar också inläringen eftersom läskunnighet kan ha olika status i olika länder. Synen på kunskapen att läsa kan komma att påverka intresset för att vilja lära sig läsa på sitt andraspråk vilket i sin tur påverkar utvecklingen av språk då litteratur kan ge nya ord menar Fredriksson och Taube.

3.4 Främjande undervisning

Med främjande undervisning menar jag undervisning som kan ge barnen en utveckling i sitt lärande i svenska som andraspråk.

3.4.1 Läsning och skrivning

Fridolfsson (2008) menar att läsning och skrivning hör ihop. I läsningen ska man föra över tecken till språkljud och språkljud till tecken i skrivningen. Fridolfsson berättar återkommande om att det är viktigt att vuxna läser högt för barnen i förskolan och de tidigare åren i skolan. Det är delvis en mysig stund men även ett tillfälle för barn att öva sin förståelse för texter de hört. Därför är efterföljande samtal om texter till stor nytta för barn när reflektion och diskussion kan ge ytterligare klarhet i textens innehåll.

Pedagogen har stort ansvar inom läs och skrivutvecklingen när det gäller barnens inläring. Som alla människor så lär barn olika och är olika individer. Därför måste pedagogen vara uppmärksam på inlärningsprocessen. Om ett barn gör framsteg ena dagen exempelvis i sin läsutveckling så kan barnet ha svårigheter för samma sak dagen efter menar Fridolfsson.

Vidare skriver Fridolfsson om rim och ramsor som hon anser är utvecklande för läs- och skrivinläring. Även om rim och ramsor är bra så måste läraren se till att barnen verkligen lär sig något av det och att nivån höjs efter barnets förmåga så det inte blir något menlöst härmande från barnen.

Hagtvet (2006) skriver om skillnaden mellan att läsa och skriva. I läsningen så läses det som författaren vill förmedla, författaren bestämmer miljö, tema, ordval, meningsuppbyggnad mm. Som läsare tolkas texten med egna erfarenheter men författarens ord styr handlingen. Skrivs däremot en egen text kan personen helt själv välja innehåll efter intresse och engagemang.

3.4.2 Högläsning

Hagtvet (s 205ff) tar även upp högläsningen som ett positivt hjälpmedel för språket men betonar att det måste gå till på ett lärorikt sätt. Högläsningen ska vara en stund för barnen att känna närhet och trygghet hos den vuxne under läsningen. Författaren anser att det är mindre bra att läsa en bok under samlingen i förskolan då alla barnen inte får närheten på samma sätt. Barnet ska kunna sitta i pedagogens knä och uppleva högläsningen som en mysig stund eftersom målet med högläsning handlar om att barn ska tycka om böcker. Om man läser böcker under samling menar Hagtvet att en storbok¹ är bra att använda sig av. Den vuxne som läser för barnet bör skapa en aktiv dialog med barnet under läsningen. Som läsare kan man prata med barnet om förväntningarna på boken och studera bilderna gemensamt och prata om dessa innan läsningen påbörjas. Genom att gemensamt titta på bilderna kan det skapas diskussioner om bokens innehåll. Under själva läsningen kan man stanna upp om det finns svåra ord och samtala om handlingen hittills. När högläsningen är avklarad kan en diskussion om hur boken upplevdes av barnet äga rum och gemensamt återberätta viktiga delar av boken. Denna process kallas ”interaktiv högläsning” enligt Hagtvet (s.207) Genom denna process kommer barnet i kontakt med lässtrategier som barnet senare själv kan använda i sin egen läsning.

3.4.3 Verbala situationer

Lindberg (2004, s.77) skriver om dagens klassrum där många elever vistas på samma ställe och får dela på talutrymme. När det är många elever i ett klassrum får inte alla chans att tala och fördelningen av talutrymme blir ojämnt när vissa elever är mer talföra än andra. Elever med invandrabakgrund bör dagligen komma i kontakt med det verbala språket, därför är det viktigt med mycket kommunikation i klassrummet anser Ladberg (2000, s. 200). Pedagogerna ska ge tillfällen för samtal genom diskussionsfrågor till klassen, grupparbeten, fråga eleverna frågor som ger längre svar osv. Det traditionella klassrummet där läraren ständigt föreläser för sina elever är inte utvecklande för elever som behöver träna upp sitt språk. I klassrummet behöver eleverna mycket tid för att prata via diskussioner, genom att berätta, förklara, ge och få information menar Ladberg. Även att språket ändras beroende på samtalssituation, exempelvis en större grupp eller ett par. Att variera när och hur barnen ska använda sitt språk är bra att tänka på som lärare. Ett sätt att variera arbetet i klassrummet är via temaarbeten. Teamarbeten väcker intresse och temat är ofta nytt för både svenska barn som barn med invandrabakgrund. Temaarbeten om länder kan föra med sig att barnen vill forska om sitt hemland och kan få redovisa sitt arbete för klassen och öva på språket via något som

¹ En bok som är i extra stort format så att en större grupp barn gemensamt kan se texten och bilderna.

intresserar honom/henne. Via temaarbeten handlar det ofta om att eleverna själva söker information som blir kunskap och detta är utmärkt för språkutvecklingen menar Ladberg.

Axelsson (200, s. 511) skriver om hur barn lär av varandra och att läraren via undervisningen kan para ihop barn som har samma modersmål för att arbeta tillsammans. Barnen kan ha kommit olika långt i sin andraspråksutveckling vilket leder till att de kan lära av varandra när de kan översätta svenska ord på sitt modersmål för att förstå. En elev som kan vara ganska ny i sin utveckling av svenska kan då dra nytta av någon som kommit längre och lära därigenom.

Benckert (2003a, s 84f) skriver ett avsnitt om hur viktigt det är som pedagog att vara kreativ och använda sig av det som finns tillgängligt. Naturen är ett exempel som ger bra tillfällen för att utveckla språket. Inne i skolans/förskolans lokaler bör det finnas tillgång till bilder, lexikon och ordbilder med bild och text som alla är bra läromedel. Lättlästa bilderböcker där barn kan koppla bilder med text är också något Benckert talar för. Det finns även inlärningsituationer som pedagogen ska finna. Dessa situationer ska ge barnen intresse för språket och en känsla av att behöva det svenska språket. Samtidigt är det av stor vikt att pedagogen uppmuntrar eleven/barnet att använda sig av sitt modersmål. Pedagoger måste visa att både modersmålet och svenskan är lika viktiga och visa respekt för barnets andra kultur. Det är även viktigt att pedagogen tänker på hur man samtalar med barnen menar Benckert. Hagtvet (2006) skriver också om vuxnas dialog med barn. Dialoger kan ge barnen utveckling i språket och vuxna bör tänka på sitt eget språk de använder i dialog med barnen och inte ha för höga krav på barnens språk. De instruktioner som ges till barn med invandrarbakgrund måste ligga på barnets nivå för att senare bli mer avancerat. Instruktionerna måste vara genomtänkta så de inte innehåller för mycket nya ord som barnet inte känner igen. Sammanfattningsvis kan framhållas att Benckert (2003a) för fram att pedagogernas roll och arbetsätt är viktiga. Att ta tillvara elevens/barnets intresse kan ge ökat motivation för att lära sig svenska språket framhäver Ladberg (2000).

3.5 Textil

Björkdahl Ordell & Boström (2008) skriver om textilen där det mångkulturella möts. Textil finns i världen över. Via olika kulturer används textil på olika sätt och erfarenheterna och de textila teknikerna vandrar genom världen. Björkdahl och Boström är delaktiga i ett projekt som kallas slöjdcirkus där barn möts tillsammans med hantverkare i ett stort cirkustält och slöjdar tillsammans. En tanke med slöjdcirkus är att barnen ska forska och upptäcka via slöjd och däribland textil. Textil kan vara ett redskap för att upptäcka och forska för att få en känsla av att ha lärt sig själv via sin egen fantasi och skapande. Johansson (2008) skriver om slöjdens betydelse för eleverna/barnen och att slöjd är bra för att eleverna/barnen får en färdig produkt via en process och att denna produkt får en mening eftersom den tillverkades. Under processen lär sig skaparen något vilket ger kunskap och erfarenhet.

Björkdahl Ordell & Eldholm (2003) skriver i sin studie om textilen tillsammans med matematiken. Textilen och matematiken har många gånger mycket gemensamt i det att man följer ett mönster och upprepar processer vilket är bra för att utveckla sin kunskap. Björkdahl

Ordell & Eldholm refererar till Johansson (2003) som menar att slöjden är ett ämne där man kommunicerar och reflekterar över skapande utmaningar.

3.6 Forskningen tar fart och språktypologi

Jag har tagit med nyare och äldre forskning. Bland annat en nyutgiven studie av Abrahamsson (2009), docent vid centrum för tvåspråkighetsforskning vid Stockholms universitet, som är aktuellt. Denna studie styrker äldre forskning som jag har valt att ta med. Benckert (2003a) och Abrahamsson skriver båda att svenska som andraspråk fortfarande är under utveckling vilket ger en begränsning i att finna tidigare forskning i området.

Hammarberg (2004) skriver i sitt kapitel att forskningen om andraspråk blev aktuellt omkring 1970 i Sverige. Detta på grund av den ökade invandringen och för att man ville ha en grund för undervisningen av svenska för invandrare, barn som vuxna, eftersom invandrarna skulle integreras i samhället.

Inom andraspråksforskning är teorierna av nyare slag eftersom forskningen tog fart på senare 1900-tal som benämns tidigare. Både Hammarberg och Abrahamsson (2009) tar upp *språktypologi* som Abrahamsson menar att den moderna forskningen delvis har sitt ursprung i. Språktypologin handlar om att se vad som varierar mellan världens språk. Genom att se skillnader och likheter kan man bättre förstå svårigheterna som man kan möta när man ska lära sig ett andraspråk utifrån sitt modersmål beroende på hur lika eller olika språken är. Kort sagt är olika språks uppbyggnad av intresse för forskningen av andraspråksinläring.

3.6.1 Att utveckla ett andraspråk

Axelsson (2003, s.27) skriver i sitt kapitel att forskning påvisar att den språkliga behärsningen kan variera och inte alltid är fullständig när det handlar om barns inläring av ett andraspråk. Detta för att man är äldre än när man lärde sig sitt modersmål och med ålder avtar förmågan till inläring av språk. En person som har ett redan utvecklat modersmål har mer kunskap om språk och är mer kognitivt mogen. Förståelsen för hur språk används och dess regler samt struktur är viktig kunskap och kompetens för den som ska lära sig ett andraspråk menar Axelsson.

Axelsson skriver om att många forskare är intresserade av vilka fel inlärarna gör i sin språkutveckling. Dessa fel kan bero på att man överför språkliga regler eller grammatik från sitt modersmålspråk in i det nya språket vilket kan leda till fel om språken skiljer sig för mycket grammatiskt. För forskare har dessa fel gjort grund för förståelse för hur inläring av språk kan gå till samtidigt som felen ses som att inläraren aktivt försöker tillägna sig det nya språket. Fredriksson och Taube (2004, s.159) menar som Axelsson att om ett modersmål skiljer sig eller är likt svenskan har det betydelse för läsinläringen.

4. Teoretisk ram

Jag har valt tre olika områden kring språkinläring som är relevanta för min studie. Det första området innehåller nativism, funktionalism och konnektionism, det andra området handlar om den pedagogiska teoretikern Vygotskijs tankar om språk och det tredje området handlar om behaviorism och tidigare erfarenheter.

4.1 Nativism, funktionalism och konnektionism

Jag valde dessa teorier är för att jag vill visa vilka olika grupper av teorier det finns. Dessa tre teorier är relevanta för min studie då de handlar om hur man ser utvecklingen inom språk.

Strömquist (2003, s.58f) skriver om vad en teori om språkinläring bör innehålla. Det är fem termer som ingår i inlärningsprocesser, nämligen inlärare² (barnets motoriska och kognitiva förmågor som är viktiga för inläring av språk), samspel, språk, omgivning och utveckling. Detta är forskare eniga om men man vet inte vilket av termerna som har störst betydelse för utveckling och inläring av språk. Vidare skriver Strömquist om tre olika teorigrupper som har olika syn på språkutveckling.

Nativisterna som anser att språkliga beteenden som barnet kommer i kontakt med i sin omgivning enbart har en passiv roll i inläringen. När barnet observerar detta språkliga beteende får barnet för lite för att kunna påbygga sina befintliga, språkliga kunskaper. I nativistiskt perspektiv anses att barnets medfödda språkkunskaper har stor inverkan när barnet lär sig språket det har i sin omgivning. Man anser också att barnets språkinläring är ovanligt snabb och lätt i jämförelse med andra kunskaper som barnet utvecklar.

En annan syn, som kallas funktionalism, anser att utvecklingen inom språk föds via kommunikation där det inte bara handlar om att barnet lär sig nya ord och språkliga regler utan även hur barnet omorganiserar tidigare befintlig kunskap. Alltså begrepp och meningar som barnet redan kan, kan via kommunikation med andra göra att barnet testat nya lösningar och funktioner med orden som han/hon kunde sen innan. I denna teori är samspelet med andra av stor vikt.

Den tredje teorigrupp som kallas konnektionismen anser inte alls att språkkunskaper är medfödda. I motsats till nativismen anser konnektionismen att de språkliga beteenden som ett barn möter i sin omgivning har mycket information att ge. Informationen som barnet får bearbetas i hjärnan som leder till kunskap om språket. Konnektionismen fokuserar sig mycket på samspelet mellan barnet och dess omgivning.

4.2 Vygotskijs tankar om språk

Vygotskij är ett stort namn inom lärarutbildningen och det kändes självklart att ta med några av hans tankar. Vygotskijs språkteorier är mycket relevanta idag och därför valde jag att relatera till hans tankar i min studie. Teorier för språk är under ständig utveckling och vetenskapen går framåt.

Tanken och språket hör ihop vilket är självklart men ändå har de olika genetiska rötter som Vygotskij (2001) beskriver. Relationen mellan språket och tänkandet är i ständig utveckling dock är det inte alltid som tänkandet och språket utvecklas parallellt med varandra. Vygotskij

² Med inlärare menas den som lär sig något, barn som vuxen. I detta fall gäller det barn.

menar att tänkandet och språkets kurvor möts och separeras från varandra hela tiden under utvecklingen.

Människor överlag vill lära sig nya saker för att utvecklas, samma sak med språket. Barn har en affektiv-viljemässig karaktär i språkutvecklingens första stadium vilket betyder att barnet är medveten om att språket behövs för kommunikation. Barnet har en vilja att lära sig benämningar på föremål som den tidigare inte mött och använder benämningen vid en kommunikation.

Inlärningspsykologi är viktigt inom språk och utveckling sker genom inläring. Barnet kan genom samarbete höja sin intellektuella nivå genom att använda det som barnet kan till det som barnet inte kan genom imitation. Exempelvis i skolan sker inläringen till stor del genom imitation. Barnet lär sig via hjälp av pedagogens handledning att lära sig sådan han/hon inte kan vilket leder till utveckling. Genom detta utvecklas begreppet *den närmaste utvecklingszonen* som Vygotskij använder. Med detta begrepp menas genom att få hjälp av en redan kunnig person kan barnet så småningom lära sig att utföra samma sak på egen hand. Det handlar om samspel och att lära något tillsammans som barnet sedan kan använda självständigt. Även i inläringen i svenska som andraspråk finns detta samspel då barnet ofta upprepar det som pedagogen säger. Exempelvis när barnen får frukt i förskolan, då ett barn inte kan svenska, så kan pedagogen visa olika frukter och benämna dem vilket ofta leder till att barnet tar efter och senare själv kan säga vilken frukt han/hon vill ha. Allt genom att härma vad pedagogen har sagt från början.

Mognaden är något Vygotskij tar upp. Pedagogen bör se den lägsta och högsta tröskeln för barnets inläring och även se var barnet är mognadsmässigt. Är barnet moget för att lära sig läsa, har han/hon de förkunskaper som krävs. Det är mellan den lägsta och högsta tröskeln som inläringen kan ge optimalt resultat. Pedagogen ska se morgondagens utveckling hos barnet för att komma till den närmaste utvecklingszonen anser Vygotskij.

4.3 Behaviorism och tidigare erfarenheter

Jag väljer att ta med behaviorismen eftersom dess tankar även kan kopplas till språkinläringen.

Hammarberg (2004) skriver om att människor som ska lära sig ett andraspråk identifierar olika ord, grammatiska mönster och fonem (språkljud) med sitt förstaspråk vilket ger strukturer som liknar andraspråket. Problem kan då uppstå om de språkliga reglerna mellan de två språken skiljer sig för mycket som även Axelsson (2003) samt Fredriksson och Taube (2003) tog upp. Hammarberg (2004) anser precis som Axelsson (2003), de som har ett bra utvecklat förstaspråk har lättare att relatera detta till det nya språket.

Hammarberg (2004) beskriver amerikanska pedagoger som ser till den behavioristiska andan och dessa menar att uppmuntran av rätt beteenden inom språket ger utveckling. Man övar på en del i taget eftersom språk innehåller så många delar. Språket ses som en kompetens hos individen och att det behövs en ytterligare kompetens för att kommunicera med språket.

Språket utvecklas om det får användas i konkreta situationer. Språket formar kommunikationen och kommunikationen formar språket menar Hammarberg.

Abrahamsson (2009) skriver om behaviorismen. En del av teorin handlar om att inlärd beteenden påverkar inläringen av nya beteenden. Abrahamsson talar om transfer vilket betyder att man överför tidigare erfarenheter till inläringen av nya saker. Det finns positiv och negativ transfer. Positiv transfer sker när de gamla vanorna stämmer överens med de nya vilket betyder att inläringen underlättas via gamla vanor. Negativ transfer fungerar omvänt, att gamla vanor inte stämmer överens med nya utan istället stör den nya vanan. Beroende på positiv eller negativ transfer i relationen till de gamla vanorna ger det olika resultat. Detta menar Abrahamsson att man kan se i andraspråksinläring när modersmålet skiljer sig från andraspråket.

5. Metod

Jag har valt att använda intervjuer i min studie då detta kan ge kunskap om syftet. Intervjuer är en kvalitativ metod vilket passar syftet då förhoppningen är att få innehållsrika svar. Trost (2003) beskriver att kvalitativa intervjuer innebär att man ställer enkla och raka frågor som ger innehållsrika svar. Det är detta som är kvaliteten. Med rätt frågor kan man eventuellt styra en del av själva kvalitén på svaren. Nackdelen med intervju är om personer inte vill delta i intervjun eller om man inte får ut relevant fakta.

Det finns både öppen intervju och strukturerad intervju berättar Lantz (2007). Till studien passar en riktad öppen intervju eftersom jag måste se till att intervjun håller sig till ämnet med färdigt formulerade frågor. Med öppen intervju menas att respondenten fritt kan berätta om ett fenomen och erfarenheter. Respondenten svarar med sin beskrivning av verkligheten vilket passar till syftet då troligtvis respondenternas svar kan komma att bli olika. I en strukturerad intervju kan svaren bli mer lika varandra och intervjun ger mer kvantitet. Med strukturerad intervju kan man avgränsa kontexten då intervjuaren är intresserad av i förväg definierade fenomen. Lantz styrker mitt val av öppen metod genom att skriva att om syftet är att få en djupare förståelse av ett fenomen och man väljer att intervju ett mindre antal personer så är öppen intervju ett bättre alternativ.

5.1 Urvalsgrupp

Jag valde ut olika pedagoger som jag ville intervju och bokade tid med dessa efter att jag gjort provintervjun. Samtliga pedagoger jag frågade om de ville delta i undersökningen tackade ja. Sammanlagt blev det fem pedagoger med skilda arbetsuppgifter/befattningar för att få olika infallsvinklar till syftet. Alla arbetade i områden med hög andel barn med invandrarbakgrund.

5.2 Forskningsetik

Som forskare finns det etiska regler att följa och tänka på eftersom det ofta har med människor att göra. Björkdahl Ordell skriver om fyra huvudkrav som vetenskapsrådet har tagit fram:

De fyra huvudkraven s. 26 i Björkdahl Ordells (2007) kapitel samt på vetenskapsrådets hemsida s.6-14

1, *Informationskravet*: forskare ska informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppdragets syfte.

2, *Samtyckeskravet*: deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.

3, *Konfidentialitetskravet*: Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.

4, *Nyttjandekravet*: Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

Syftet till min forskning presenterar jag i ett missivbrev (se bilaga 1). Missivbrevet innehåller även information om den textila utbildning jag går samt hur uppgifterna från intervjuerna kommer att behandlas. I min studie måste jag ta hänsyn till att människor samtycker till att delta eller ej. Det är viktigt att förmedla till dem som jag tänk intervjuas om hur jag kommer att använda deras svar från intervjun i studien och att deras namn och arbetsplats inte kommer att nämnas i mitt arbete. Jag har en skyldighet att se till att ingen annan än jag har tillgång till materialet jag får fram via intervjuerna.

5.3 Förberedelser och tillvägagångssätt

För att inte gå miste om intressant information som kan gynna mitt syfte valde jag ut fler personer som jag kunde tänka mig att intervjuas än antalet intervjuer jag tänkte genomföra. Detta i fall någon person valde att tacka nej till att delta.

Inför intervjuerna görs en intervjuplan vilket innehåller intervjufrågorna (se bilaga 2). Hur strukturerad planen är beror på viken intervjumetod man använder. Lantz (2007) menar att i en öppen intervju kan planen innehålla frågeområdena. I intervjuplanen ska även en bakgrund finnas till varför man gör denna intervju och även information om själva intervjun exempelvis hur lång tid man tror intervjun kan beräknas ta och hur resultatet kommer användas. Dessa punkter finns med i min intervjuplan (se bilaga 2). Även etiska regler tas upp som exempelvis anonymitet och tystnadsplikt vilket jag tog upp med samtliga respondenter. Allt detta för att respondenterna ska kunna överväga om han eller hon verkligen vill delta i min intervju. Detta ökar även tillförlitligheten för intervjun och examensarbetet.

Lantz anser att man bör göra provintervjuer för att se att intervjun är tillförlitlig och att upplägget är passande. En provintervju gjordes med en pedagog för att se att frågorna var bra formulerade. Jag utvärderade provintervjun och gjorde några justeringar bland frågorna. Detta gjorde även att jag kunde se min roll som intervjuare.

5.4 Genomförande av intervju

Innan intervjuerna startade gick jag igenom syftet med intervjun samt att respondenterna fick skriva under var sitt missivbrev (se bilaga 1) som godkännande av intervjun. Intervjuerna ägde rum på olika dagar för att jag skulle kunna sammanställa varje intervju för sig. Intervjuerna ägde rum i respektive respondents arbetsrum. Jag skrev ner respondenternas svar genom att använda mig av papper och penna.

5.5 Tillförlitlighet och giltighet

Trost (2003) beskriver om att trovärdighet/tillförlitlighet kan avgöras av läsaren beroende på hur man skriver ut själva intervjun i sin forskning. Normalt brukar man inte skriva ut hela intervjusamtalet genom att ta med onödiga meningar som inte har med forskningen att göra, vilket jag har haft i tankarna när jag sammanställt mitt resultat. Alltför många direkta citat från intervjun kan få läsaren att tvivla på trovärdigheten menar Trost. Jag har valt att använda ett par citat från varje respondent så att även respondentens egna ord finns med.

Vad gäller giltighet anser Trost att forskaren måste kunna påvisa att den data man samlat in är seriös och relevant samt att man har analyserat materialet på korrekt sätt för att det ska vara trovärdigt. Jag har under hela sammanställningen sett till mitt syfte så att enbart relevant fakta är med i resultatet.

Lantz (2007) skriver även om giltigheten i en studie. Min uppfattning om vad Lantz skriver angående giltighet är att de begrepp man använder i sin studie (exempelvis begreppet andraspråk) ska kunna bevisas ha en betydelse. Därför har jag en begreppsförklaring i början av arbetet för ord som används. Som jag skrev ovan så har även en provintervju gjorts för att öka giltigheten i min undersökning.

5.6 Analys

När intervjuerna var avklarade så skrev jag rent de svar som jag antecknat från respondenterna på dator för att ha extra kopior och för att ha bättre struktur på anteckningarna. På så vis läser jag igenom intervjuerna vilket Kihlström (2007) menar att man ska göra samt att svaren då kan sammanställas och jämföras. Bearbetningen fortsatte med att jag sammanställde svaren utifrån vad som var relevant för syftet. Malmqvist (2007, s.125) skriver om processen med att se till helheten av den data som samlats in och att sedan se till detaljerna och vad som är relevant vilket även Lantz (2007) anser. Malmqvist att informationen som samlats in måste reduceras och sorteras för att få fram det viktiga. Lantz skriver om vikten att ta kopior på anteckningar från sina intervjuer. Jag sammanställde alla anteckningarna från intervjuerna via dator vilket blev mina kopior. Sedan sammanställde jag det som var relevant för syftet. Jag läste igenom texten flera gånger för att försäkra mig att jag enbart hade relevant information från intervjuerna. Sammanställningarna av intervjuerna är mina egna ord utifrån vad respondenterna har sagt samt något citat från varje respondent för ökad tillförlitlighet. Vidare skriver Malmqvist om att gruppera intervjuernas innehåll när det finns en variation i svaren. Jag har grupperat varje intervju med kategorier vilket ger en överskådlighet för att jämföra respektive respondents åsikter och erfarenheter.

6. Resultat

För att ge en bättre bild av den enskildes upplevelser och synpunkter redovisas varje intervju för sig. Första respondenten är en svenska som andraspråkslärare som arbetar i mindre grupper med barn med invandrabakgrund. Andra respondenten är en specialpedagog som arbetar på en skola med hög andel barn med invandrabakgrund. Den tredje respondenten är en rektor som är verksam på en förskola med hög andel barn med invandrabakgrund. Den fjärde respondenten är en klasslärare i år 3 som har en klass där enbart enstaka elever har svenska som modersmål. Den femte och sista respondenten är en förskollärare som arbetar på en förskola där det även där är hög andel barn med invandrabakgrund.

6.1 Lärare i svenska som andraspråk

Läraren i svenska som andraspråk har varit verksam sen augusti 2006. Hon valde att arbeta med svenska som andraspråk för att det verkade intressant och för att man får en inblick i olika kulturer. Läraren har läst 30 poäng i svenska som andraspråk samt någon föreläsning från sin lärarutbildning.

6.1.1 Utbildning

Denna lärare anser att svenska som andraspråksutbildningen motsvarade hennes förväntningar. Fokus i utbildningen låg på att se till individen i undervisningen, detta anser läraren stämmer med verkligheten. ”Jag tycker inte att jag saknar någon utbildning men man kan alltid lära sig mer.”

6.1.2 Arbetssätt

Läraren menar att arbetssätten varierar beroende på barnen och deras nivå. Läraren använder sig av datorprogram inom ämnet. Datorprogrammen innehåller bild, skrift och ljud som barnen får arbeta med. Läraren läser även högt för barnen och under de tillfällena får barnen se texten och bilderna så det blir ett sammanhang till det de hör henne läsa.

Vad gäller material berättar läraren att det finns ont om material inom ämnet och att hon får skapa mycket själv. Hon har exempelvis gjort egna spel som memory och bingospel där barnen ska para ihop bild med ord. ”Man får tillverka egna stenciler och arbetsblad till barnen beroende på deras nivå. Man får plocka material från olika ställen och göra ett eget kompendium till varje barn.” Läraren trodde inte att hon skulle behöva göra så mycket material själv. Hon anser att ämnet är så viktigt när antalet elever med svenska som andraspråk har ökat i Sverige. Läraren anser att det bör finnas mer arbetsmaterial för svenska som andraspråk än vad det gör idag då ämnet blir alltmer aktuellt.

De arbetssätt läraren tycker är mindre bra är att bara arbeta med arbetsblad och stenciler. Hon anser att språket ska läras in på ett lekfullt sätt. Hon har inte förkastat någon metod eller något sätt att arbeta då alla barn lär sig på olika sätt.

6.1.3 Resurser

Läraren var med och startade ett projekt där skolan tar emot asylsökande barn. När projektet startade köptes material in och läraren anser att hon klarar sig med detta i sin undervisning.

Om hon skulle få obegränsat med resurser så hade hon anställt extra personal så att alla barn hinns med och så att idéer kan utbytas pedagoger emellan.

6.1.4 Textil

Vad gäller det textila så tror hon på allt praktiskt. ”Man lär genom att skapa och att man kan till exempel göra olika klädesplagg i miniatyr som barnen skapar och sen sätter rätt benämning på. Exempelvis klippa ut en kjol och sen skriva kjol, säga kjol, vilken bra idé! Det ska jag göra!” avslutar hon.

6.2 Specialpedagog

Specialpedagogen har varit specialpedagog³ sen 3 år tillbaka men är förskollärare i grunden. Specialpedagogen har arbetat med barn med invandrarbakgrund i ungefär 8 år och ville arbeta med dessa barn då hon ser det som en utmaning och en utveckling i sig själv.

6.2.1 Utbildning

Specialpedagogen berättar att det inte fanns svenska som andraspråk i den specialpedagogiska utbildningen. Hon har därför gått enstaka kurser i ämnet svenska som andraspråk. Hon har gått en kurs som heter ALA som står för att lära på sitt andraspråk. Denna kurs gav henne en medvetenhet om vikten av att sätta rätt ord på saker/situationer. Hon gav ett exempel inom matematiken då hon poängterar vikten av att börja och avsluta lektionen med att tydligt tala om vilket område man arbetar med tex. idag har vi jobbat med addition. Detta ger ett rikare språk och en medvetenhet. ”Något man måste tänka på är att det finns många samlingsnamn för saker och det är viktigt att ändå ge rätt benämning som att säga en blomma eller en ros. Använder man ordets rätta namn ger det ett djup i orden” menar specialpedagogen..

6.2.2 Arbetssätt

En specialpedagog arbetar med utredningar och ser då brister hos barnen som exempelvis läs- och skrivsvårigheter. Specialpedagogen arbetar tillsammans med klassläraren och ger förslag på hur arbetet med exempelvis ord och bilder med barnen kan gå till. Specialpedagogen berättar att hon gör olika tester och kartläggningar i matematik och svenska. I exempelvis svenskan kan det vara lästester för att se avkodningen, läsförståelsen, (att se att en mening och bild hör ihop) tex. en bild på en boll framför huset ,då ska man välja rätt mening av ex 3 st. Andra skrivaktiviteter testar stavningen och ordkunskapen. ”Ibland gör jag tester kan där jag läser en text högt sedan får barnet återberätta vad den hört. Barnen förstår oftast bättre när man läser för dem.” berättar specialpedagogen

6.2.3 Arbetssätt i klassrummet

I klassrummet är förförståelse viktig. Genomgång av en text ger bra grund för barnen när man sen läser gemensamt eller enskilt. Barnen kommer möta obekanta ord som de får jobbar med, exempelvis skriva texter/meningar där dessa ord ingår. Lärarens förberedelser är viktig, att se

³ En specialpedagog arbetar med barn med behov av särskilt stöd och handleder pedagoger i arbetet med dessa barn.

vilka ord i texten som barnen troligen inte förstår och kunna återge betydelse. ”Att förklara med ord kan vara svårt både för läraren och för eleverna att förstå därför är bilder väldigt bra. Har man inga bra bilder kan man rita.” berättar hon. Barnen kan tro att betydelsen är en annan när andra förklarande ord används för det egentliga ordet.

I många av klasserna finns läsgrupper där klassen delas in efter nivå och man läser en bok gemensamt och går igenom ord osv. Detta är bra för ordutvecklingen när barnen diskuterar med varandra och läraren. Något om specialpedagogen anser är mindre bra är när man släpper barnen själva i böcker och låta dem jobba på.

Även språkstödjare⁴ finns på skolan. Det är lärare i arabiska, persiska, kurdiska och albanska, vissa av lärarna kan även olika dialekter. Då kan man som elev få hjälp på sitt hemspråk.

6.2.4 Resurser

Vad gäller resurser som ekonomi, utbildningar osv. så menar specialpedagogen att det aldrig räcker till. Hade hon haft obegränsat med resurser hade hon velat se två lärare i varje klass och fler vikarier eftersom detta gynnar eleverna. Specialpedagogen skulle inventera befintligt material och köpa in det som hon anser är relevant.

6.2.5 Textil

Hon tror att textila arbetssätt kan vara givande i språkinläringen då hon anser att det är bra att lära med alla sinnen.

6.3 Rektor

Rektorn tog lärarexamen 1977 och är snart klar med sin rektorsutbildning och har varit föreståndare/rektor på en förskola med stor andel barn med invandrarbakgrund sen 2007. Hon valde att arbeta med barn med invandrarbakgrund då hon såg det som en utmaning och anser att det är intressant med olika barns villkor. Hon menar att de här barnen oftast är svagpresterade och därför vill man hjälpa till så att de når målen. ”Man vill även vara en förebild för både barn och föräldrar.”

6.3.1 Utbildning

Rektorn genomförde sin utbildning på dåvarande förskollärareseminariet under senare delen av 1970-talet. Då ingick inte svenska som andraspråk i utbildningen. Rektorn ser sig som självlärd och har läst mycket litteratur genom åren om ämnet samt att hon gått några kurser. ”Jag vill även utveckla sig mer i sin rektorsroll vilket jag håller på med just nu. Jag skulle vilja kunna mer om interkulturellt arbetssätt, hur man bemöter andra människor från andra länder” säger hon. Till våren ska några ur personalen gå en kurs, ”flerspråkighet i fokus”, som handlar om språkberikande arbetssätt. Rektorn känner att hon saknar kunskaper om olika kulturer, och traditioner vilket kan leda till kulturkrockar. Vidare tycker hon det är viktigt att veta vad olika föräldrar anser om kunskap och krav på skolan då synen är olika i olika kulturer.

⁴ En språkstödjare hjälper eleven/barnet i skolan på elevens modersmål.

6.3.2 Arbetssätt

Rektorn berättar att man måste tänka på att använda ett nyanserat språk med barnen. Exempelvis säga ”kan du hämta den blå muggen på bordet?” istället för att säga ”kan du hämta muggen där borta? (och peka)”. Det är viktigt att arbeta med ordförståelse och tänka på att man benämner saker rätt inför barnen. Förskolan tänker på att jobba med mycket språkliga, medvetna aktiviteter som att sjunga, rim, ramsor, sagor och motorik. Rektorn berättar om att de nyligen har skapat en språkhörna på en avdelning där man använder och skapar bokstäver som stimulans till det skrivna ordet. Personalen är enad om att sätta ribban högre och att förvänta sig mer av barnen så att det blir en utmaning. Rektorn berättar att avdelningarna har pedagogiska material men mest skapar man eget material. Man skapar material av det som finns i naturen och i lokalerna. Rektorn berättar om att man även börjat med sagostunder på vissa modersmål med utländsk personal. Förskolan arbetar även med ”tecken som stöd” som är ett material i liknelse med teckenspråk med tecken för de vanligaste orden. Förskolan använder sig av ”TRAS –tidig registrering av språkutveckling”, som är en individuell kartläggning av barnen.

Rektorn säger att något som missgynnar barnens språkinläring är när personalen inte använder ett nyanserat och medvetet språk. Något mer som missgynnar är när det inte görs utvärderingar så återkopplingar kan göras. En utvärdering gör att pedagogen kan se utveckling och fundera över hur man kan arbeta vidare med barnet. ”Förhållningssättet är avgörande för en god inläring därför måste pedagoger vara medvetna om syfte och mål med de aktiviteter de gör” menar rektorn.

6.3.3 Resurser

Rektorn tycker att ekonomi fungerar, personalen hålls uppdaterade genom föreläsningar och liknande. Vore ekonomin obegränsad skulle hon anställa språkstödjare och modersmållärare⁵ så de får en tydlig roll eftersom det är viktigt för barnen att få stöd tidigt. Hon skulle köpa mycket material, både pedagogiskt och så att personalen kan skapa eget för att göra ett språkförråd med mängder av inlärningsmaterial. Hon skulle låta personalen få forska via högskola inom svenska som andraspråk och ge all personal möjlighet att gå på samma föreläsningar. Hon avslutar med ”min ambition är att jobba med personalen och jag vill att fler ska få reda på, framförallt i lärarutbildningar, att språket börjar redan på förskolan.”

6.3.4 Textil

Hon tror textil är bra då hon tror på skapande material. Hon tror mycket på att både se och skapa, till exempel att se ett A och att skapa ett A i material.

6.4 Klasslärare år 3

Klassläraren har utbildning som grundskollärare och har arbetat med barn med invandrabakgrund i ca 3 år. Egentligen ville hon inte arbeta med barn med invandrabakgrund då hon tyckte det verkade jobbigt. Hennes bästa vän jobbar på skolan och berättade att en tjänst var ledig. Det fanns inte många andra jobb så hon sökte och fick jobbet.

⁵ En modersmållärare undervisar elever/barn som har samma modersmål som läraren.

Hon visste inget om barn med invandrabakgrund sen tidigare. Nu trivs hon väldigt bra och tycker det är roligt och är glad att hon sökte tjänsten.

6.4.1 Utbildning

Läraren har läste ämnet svenska på högskolan i sin lärarutbildning. På sin arbetsplats har hon läst kursen ”språkutvecklande möten”. Hon har även gått läs och skrivkurser.

Lärarutbildningen motsvarade förväntningar men hon anser att verkligheten ter sig annorlunda än vad utbildningen angav. Hon säger att hon kan sakna kunskaper i svenska som andraspråk. Läraren tycker att det behövs svenska som andraspråk på skolan och personligen vill hon veta skillnaden mellan ämnena svenska och svenska som andraspråk. Hon berättar att man som lärare lär av varandra och testar sig fram.

6.4.2 Arbetssätt

Läraren berättar att man förklarar mängder med ord i texter och ger barnen modeller för hur man skriver och hur strukturen ser ut, från exempelvis typiska ord som man har i en saga. Hon använder ofta bilder till ord som står i texter. ”Man kan bläddra igenom en bok innan man börjar läsa den och kolla bilderna i boken och diskutera med barnen vad man tror ska hända bara genom att se bilderna, detta ger en förförståelse. Sen läser man boken gemensamt.”

Läraren säger att hon inte har material för svenska som andraspråk utan arbetar med det som finns tillgängligt så som böcker och texter. Hon menar att skolans ekonomi inte räcker för att köpa material. Hon arbetar både med att man går från helheten till delar och från delar till helheten när hon arbetar med läs- och skrivinläring beroende på elev.

Läraren gillar att arbeta med litteratur men hon anser att vissa texter är väldigt svåra vilket gör att barnen inte lär sig något alls. Därför är även lärarens förberedelser viktiga. Ett problem hon möter är att böcker med lätt text är för barnsliga för barnen. ”Det är svårt att hitta bra böcker som är lätta men som inte är barnsliga. Många barn lär sig läsa sent och är texterna barnsliga blir det bara tråkigt att läsa. Böcker med lagom mycket text kan vara för svåra att förstå för barnen så det är svårt att hitta en balans.” Hon berättar att hon någon gång har haft för svår högläsningbok och fått avbryta eftersom barnen inte förstår sammanhanget. Ändå är svenskan lättare än matematiken tycker hon. Matematiken är mer abstrakt än svenskan. Om språket brister blir matematiken svår och eleverna förstår inte alltid. I svenskan kan bilder tillämpas för att förstärka betydelsen av ord men det är svårare att förklara ett begrepp inom matematiken. Hon hade önskat att hela skolan arbetade med samma område samtidigt, som geometri i matematik så hade man kunnat hjälpa varandra, lärare och elever. Detta gäller för alla ämnen.

Läraren har upptäckt att det är svårt för barnen att läsa mellan raderna i läsförståelse och de kan sällan återge helheten. Eleverna kommer oftast ihåg detaljerna i en berättelse men har svårt att förstå ett sammanhang.

Idag arbetar skolan med materialet ”nya språket lyfter” som är från skolverket och är ett diagnosmaterial i svenska och svenska som andraspråk. Kan inte barnen ett visst moment så finns det tips på hur man kan arbeta så de klarar av momentet. På skolan finns även ”god läsutveckling” som fungerar på samma sätt. Mattecirkeln är också ett diagnosmaterial där man

fyller i barnets kunskaper inom olika områden. Det finns olika områdesdiagnoser och årskursdiagnoser.

6.4.3 Resurser

Läraren anser att resurserna inte räcker till. Om man bara ser till barnen i hennes klass behöver eleverna mycket mer hjälp. Majoriteten av klassen är svenska som andraspråkselever och fler än hälften av eleverna i klassen behöver stöd som inte finns. Tyvärr brister det mer när hon själv inte har utbildning anser hon.

Om hon hade haft obegränsat med resurser hade hon köpt in material samt hoppats att man anställde fler pedagoger så man kan arbeta i mindre grupper med barnen. Vidare skulle hon önska att skolan kunde erbjuda elever med svenska som andraspråk att få studiehandledning i deras modersmål och i svenska som andraspråk. ”Barnen behöver individuell stöttning, samtala och använda språket” menar läraren. De måste få tydliga instruktioner, allt tar tid när språket brister så därför är smågrupper bra. Hon har märket att man får ut mer av tiden om man sitter med 2 stycken elever då det är lättare att hitta arbetsätt och vara konkret menar hon. Läraren hade även arbetat mycket med skönlitteratur då hon gillar det. Hon hade arbetat med smågrupper som klarar av skönlitteratur och man kan välja vad som passar gruppen. Hon arbetar inte så idag för planeringstiden räcker inte och hon vet inte hur hon ska läsa när alla inte kan det svenska språket ordentligt.

6.4.4 Textil

Läraren tror att med yngre barn är textil bra. ”Sy är ju matematik när man tänker på mönster, räkna och att se mönster.” Man kan ju göra en del med textil menar hon, i årskurs 1-2 kan man arbeta med geometri berättar hon. Hon säger att svenska kommer in i alla ämnen framförallt här. ”Man använder begrepp och pratar. Man kan exempelvis få skriva beskrivning hur man går tillväga när man syr. Det känns svårare med textil med de äldre barnen i klassrummet så att det inte blir barnsligt” avslutar läraren.

6.5 Förskollärare

Förskolläraren har arbetat med barn med invandrarbakgrund i ungefär 23 år. Hon sökte tjänsten då den blev ledig och i början var det mest finska och svenska barn men idag har förskolan barn från alla möjliga länder. Förskolan är Reggio Emilia inspirerad och förskolläraren förklarar att pedagogen är som en medforskare som finns mitt i leken och ger inlägg i språket och bekräftar barnen. På så vis kommer språket in i vardagssituationer och ger språkutveckling

6.5.1 Utbildning

Förskolläraren berättar att hon bara har gått fortutbildningar som hon fått möjlighet till under åren hon har jobbat. På förskolan får pedagogerna chansen att gå på utbildning varje år.

Utbildning kan vara en dag eller längre, kurser eller föreläsningar.

Förskolläraren har gått på många kurser och föreläsningar genom åren via sin arbetsplats som har gett ökad kunskap om svenska som andraspråk. Under en föreläsning var föreläsarna från olika länder som berättade om sin kultur. ”Den föreläsningen var bra för man hade

förutfattade meningar som ändrades och man förstod mer” berättar hon. Förskolläraren anser att hon ej i dagsläget saknar utbildning då hon utbyter erfarenheter via arbetsplatsen och arbetskamraterna.

6.5.2 Arbetssätt

Förskolläraren berättar att det är viktigt att benämna allt man gör för barnen. ”På förskolan är man medvetna och ibland rättar man sig själv när man har sagt något och man är tydlig” berättar hon. Pedagogerna får använda mycket sånger och ramsor, ”många gånger är det lättare att lära sig en sång och de orden som finns i sången” menar hon. Något som hon anser är bra är att använda bilder och föremål för att förstärka betydelsen i sången. Exempelvis kan man ta fram luciasaker till en luciasång. Förskolläraren berättar om egengjorda språkpåsar med olika föremål för exempelvis köket, frukter, hygienartiklar, fordon, osv. Det finns även påsar för ramsor där man har föremål för orden i ramsan. Språkpåsarna är något pedagogerna har tillverkat själva genom att ta saker hemifrån eller köpa material. ”Man kan använda det mesta och barn är ofta fascinerade när det ligger i en påse eller låda” berättar förskolläraren. Språkpåsarna är bra för sortering också då man kan blanda föremål från olika påsar så att barnet får sortera i olika kategorier.

På förskolan arbetar man lite med ”tecken som stöd” där man har teckenspråk för olika ord. Man har även köpt bilder som kallas ”NILE-bilder” vilket är bilder med olika händelser och situationer på.

På förskolan finns språkstödjare men det är bara några få barn som har nytta av detta menar förskolläraren. Alla skulle ha språkstödjare och enligt hennes mening är det bättre med språkstödjare i skolan för där ger det mer än i förskolan. Där kan elever exempelvis få hjälp med matematiken eller andra ämnen.

Förskolläraren berättar att när man väljer språkstödjare till verksamheten utgår man från de språkgrupper som är mest representerade. Förskolläraren tror att det är mest gynnsamt att barn med samma modersmål kan gå iväg i mindre grupper med en språkstödjare. Arbete i mindre grupper gör att varje barn kan få mer hjälp och bli sedda.

6.5.3 Resurser

På förskolan har inga speciella resurslärare mer än språkstödjarna. Förskolans ekonomi fungerar bra anser hon. Om man hade obegränsat med resurser på förskolan så skulle hon vilja göra en avdelning med massa språkaktiviteter och kunnig personal inom ämnet. Dit skulle man kunna gå med mindre grupper av barn. Hon berättar om att hon har hört om ett område där det finns en förskola med inriktning på språk. ”Jag tycker det är bra om man kan gå iväg med en liten grupp på ca 6 barn till sådana ställen.” Hon tycker att de skulle behöva något liknande inom deras område och det skulle ge kunskap till pedagoger som får uppleva detta tillsammans med barnen

6.5.4 Textil som redskap

Angående textilen så anser förskolläraren att ingenting är dåligt, ”man lär av olika saker och textil ger nog både begrepp och skapande” avslutar hon.

6.6 Jämförelser mellan intervjuerna

För att få ytterligare klarhet i intervjuerna har jag valt att kortfattat jämföra respondenternas svar inom olika områden som är relevanta för mitt syfte.

6.6.1 Utbildning

Intervjuerna i undersökningen har gett olika svar. Dock finns en rad likheter mellan dem. I frågan om utbildning så är det bara läraren i svenska som andraspråk som har utbildning inom ämnet. Alla andra har fått möjlighet att gå kurser eller föreläsningar via arbetsplatsen. Det är egentligen bara förskolläraren och svenska som andraspråkläraren som tycker att de är nöjda med sin kunskap och inte behöver mer utbildning för tillfället. Rektorn och klassläraren vill läsa mer om ämnet.

6.6.2 Arbetssätt

Alla respondenterna belyser vikten av att använda ett rikt språk som pedagog när man talar med barnen. Samtliga tar även upp bildens betydelse för att förklara och förstärka ord som barnen inte kan. Alla respondenterna förutom specialpedagogen jobbar med barnen medan specialpedagogen arbetar med läraren och tar fram arbetssätt och metoder som kan gynna barnets inläring.

I förskolan används sånger och ramsor samt ett medvetet språk för språkutvecklingen menar förskolläraren och rektorn. Den rätta benämningen på föremål och genomtänkta meningar är något pedagogerna tänker på hela tiden. I skolan är fokus mycket på läs och skrivinläringen samtidigt som man övar på begrepp. Det används mycket litteratur och respondenterna som arbetar med barn i skolan menar att förförståelsen är otroligt viktig och att pedagogen måste vara väl förberedd på ord och annat som kan bli ett problem för barnen. Den enda som använde sig av dator som ett hjälpmedel var svenska som andraspråkläraren som har tillgång till bra program och dator i sitt klassrum.

6.6.3 Resurser – personal, ekonomi och material

Gemensamt för alla respondenter är att de vill ha mer personal på arbetsplatsen. Detta för att man ska kunna nå fler barn och jobba i grupp vilket samtliga anser är bra för den individuella utvecklingen av språket. Flera av respondenterna tar upp vikten av språkstödjares arbete samt extra lärare i klassrummet. Respondenterna menar att man inte hinner med barnen om man är stora barngrupper och då blir arbetet inte lika gynnsamt som det annars kunde blivit. Rektorn, svenska som andraspråkläraren samt förskolläraren är nöjda med sin situation idag vad gäller ekonomi medan specialpedagogen och klassläraren tycker att ekonomin är för dålig för att förbättra verksamheten.

Vad gäller material så skapade flera respondenter sitt eget material till barnen. Läraren i svenska som andraspråk var den som var mest uppdaterad om material som finns inom ämnet och menar att det inte finns så mycket material. De andra respondenterna skulle ta reda på materialtillgången inom ämnet om de fick chansen att köpa in nytt material till sin verksamhet.

7. Diskussion

Detta avsnitt innehåller en diskussion kring resultatet av studien. Avsnittet innehåller även didaktiska konsekvenser samt förslag på fortsatt forskning inom ämnet svenska som andraspråk.

7.1 Resultatdiskussion

I mitt resultat kan jag se att respondenterna har liknande synpunkter kring inläringen av ett andraspråk. Några respondenter tar upp skillnaderna mellan kulturer och bristen på kunskap om olika kulturer. Medvetenheten om att kultur och språk påverkar inläringen av svenska som andraspråk finns hos respondenterna. Ladberg (2000) menar att lära sig ett annat språk innebär också att man lär sig en annan kultur. Vidare har respondenterna tagit upp en mängd olika faktorer för en gynnande inläring inom svenska som andraspråk.

7.1.1 Sagor rim och ramsor, ett språkberikande arbetssätt

Genom undersökningen nämndes sagans, sångens och ramsornas roll i ett inlärningsperspektiv, av svenska som andraspråk för yngre barn. Benckert (2003b) menar att sagor och olika språklekar som rim och ramsor samt sånger kan vara språkberikande. Pedagogens förberedelser inför sagoläsningen är viktig. Pedagogen måste själv ha intresse för sagan och kunna instruera olika föremål som sagan innehåller. Förskolläraren berättade om sagopåsar vilket även Benckert nämner. I språkpåsar finns föremål för förtydligande av sagans eller sången innehåll för barnen. Bilder i sagoböcker är oftast fint illustrerade och har en tydlighet som dock inte alltid är på rätt nivå för barnens förståelse. Därför kan riktiga föremål vara bra att ha till hands för att sedan gå över till illustrationerna. Fridolfsson (2008, s.48) tar också upp fördelen med bilder för att förstärka sagans innehåll. Liksom förskolläraren berättade säger även Fridolfsson att man kan använda bilderna på olika sätt och i olika aktiviteter. Exempelvis sortera, gruppera eller följa instruktioner och lägga bilderna i en viss ordning. Vidare kan man repetera sagan för barnen med och utan föremål eller bilder för att ge utmaning för barnens utveckling skriver Benckert. Barnen måste få möjligheten att själva återberätta sagan vilket även Fridolfsson anser. Fridolfsson menar att pedagoger aktivt bör involvera barnen med frågor om och kring texten.

Rim och ramsor har jag ofta sett på samlingarna med barnen i förskolorna under min verksamhetsförslagda utbildning. Rim och ramsor är oftast lätta att komma ihåg för barnen samt att barnen får en medvetenhet om ordens faktiska uppbyggnad anser jag. Återigen är så kallade språkpåsar till hjälp vid inläring och förståelsen av rim och ramsors betydelse vilket både förskolläraren och Benckert är överens om. Rim och ramsor ligger nära sångerna då de har rytmen gemensamt. I sången kan barnen nynna även om de bara kan melodin men inte texten. Återigen kan föremål användas för förtydligande även i sången. Rektorn som intervjuades nämnde även motoriken i form av rörelser som ett komplement till inläringen och förståelsen av sånger och Benckert tar upp att rörelser kan hjälpa barnen att minnas texten.

Ladberg (2000, s.147) skriver om vägen till språklig förståelse som liknar konnektionismen tänkande. Erfarenhet → begrepp → ord → nya ord på nya språk. Genom min undersökning har flera alternativ till undervisning tillkommit och dessa grundar sig egentligen på det som Ladberg skriver. Med erfarenheter menar Ladberg allt som man kommer ihåg från någon händelse. Erfarenheten gör att hjärnan sätter begrepp på ting inom händelsen och dessa formas till ord. Erfarenheterna blir något man kan relatera begreppen till och som får ett innehåll i ett sammanhang anser jag. Begreppen bildas till ord som man använder i andra eller liknande sammanhang. Enligt mig gör erfarenheter att språket utvecklas och man knyter an språket till erfarenheter. Vidare skriver Ladberg om hur viktigt det är med pedagogens mångsidiga, rika språk för barnen. Som flera respondenter tycker anser även Ladberg att pedagogen har ansvaret att språkberika erfarenheterna vilket ger ett lärande för barnen. Ladberg menar liksom Benckert att läraren/den vuxne hela tiden ska sätta ord på saker och rutiner som rör barnen så det blir naturligt och barnen får då nya begrepp de kan relatera till en erfarenhet. Detta i likhet med Vygotskijs (2001) tankar om den närmaste utvecklingszonen där sådant barnet lärt sig med andra senare kan användas självständigt, så fungerar det också med orden och språket. Detta är något jag tror på och respondenterna berättar själva om deras egen medvetenhet vilket jag anser är ytterst viktigt när man arbetar med barn, framförallt yngre barn, oavsett kulturell bakgrund.

7.1.2 Litteratur som hjälpmedel

Framförallt klassläraren berättade om litteratur som ett redskap för inläringen av svenska som andraspråk. Utöver sagorna så ska även texterna bearbetas tillsammans med barnen anser jag för att få en förförståelse. Sjöqvist (1992, s.53) skriver i sitt kapitel om högläsningen (läsa högt för barnen). Författaren anser att en bra bok är ett väldigt bra ”läromedel”. Det kan ta tid att arbeta med en bok med barn med invandrarbakgrund för att språket brister men att det får ta den tid det behöver. Via högläsningen får eleverna rytmen hur man betonar ordet och dess uttal menar Sjöqvist. Så som min undersökning visat, menar Sjöqvist att man bör ge barnen en förförståelse av texten som ska läsas. Att hjälpa eleverna in i handlingen för att bekanta sig med miljö och karaktärer är en grund för att senare gå in på djupet i själva texten och göra uppgifter utifrån det menar Sjöqvist vilket jag håller med om.

7.1.3 Arbetssätt

Dysthe (1996, s.221) menar att kopplingen mellan språket och tänkandet ligger nära varandra. Språkinläringen kan vara en mödosam och tidskrävande process för många barn. Lindberg (2004, s.69) beskriver i sin bok om att språkinläring inte alltid ger önskad effekt direkt utan att det kan ta lång tid. Vidare skriver Lindberg att viss undervisning ibland är sämre för språkinläring. Vad som blir bra undervisning och inte beror på om det passar eleven eller hur undervisningen genomförs. Dysthe (1996, s.222) skriver att det är viktigt med ett dialogiskt klassrum men då måste själva dialogen också fylla ut ett syfte för att främja inläringen. Det monologiska klassrummet är inte att föredra där läraren föreläser för eleverna menar Dysthe och jag anser att dialogisk aktivitet gynnar inläringen av både språk och kunskap. Detta tar flera respondenter upp i intervjuerna. Pedagogerna arbetar med dialoger med barnen hela tiden.

7.1.4 Arbete i mindre grupper

Flertalet av respondenterna belyste fördelen med att arbeta i grupper med färre antal barn. Lindberg (2004, s.94ff) tar upp fördelar med smågruppsarbeten. Lindberg hänvisar till en brittisk forskare vid namn Skehan (2001) som menar att i grupparbeten har uppgiftens svårighetsgrad stor betydelse för själva inläringen av språket.

En uppgift som förekommer i smågrupper är att återberätta något skriver Lindberg och menar att har man bara en kronologisk struktur i det som ska återberättas så kan barnen lättare få ett flyt och en trygghet när de behärskar strukturen vilket även Fridolfsson nämner. Barnen måste både få höra något berättas för dem och även själva få chansen att återberätta egna erfarenheter menar Fridolfsson. Holmegaard och Wikström (2004, s.544) skriver om Cummins (2001) forskning inom språkutveckling. Cummin menar att elever kan klara av uppgifter de egentligen inte är mogna för i samspel med andra människor så som vuxna eller barn. På detta vis får barnen en snabbare utveckling i både språk och kunskap som ligger nära den egna utvecklingen. Återigen återkommer zonen för närmaste utveckling som Vygotskij (2001) talar för. Därför menar Holmegaard och Wikström att elever med svenska som andraspråk måste få flera tillfällen att lösa olika typer av problem i mindre grupper med andra barn så att diskussioner kan uppkomma. Dyshte (1996, s.240) menar att detta är bra för alla elever och elevernas engagemang och deltagande har stor betydelse för kvalitén av inläringen. Holmegaard och Wikström (2004) nämner även att pedagogen bör vara delaktig i form av handledning i smågrupperna ifall eleverna stannar upp i uppgiftens problematik. Pedagogen måste strukturera och planera grupperna för bästa lärande. För mig är läraryrket ett planerande yrke där man hela tiden måste ligga steget före och se till vilka fördelar och nackdelar som kan ske i vissa situationer. Jag håller med författarna om att pedagogens deltagande och planering är viktigt för att ge barnen en bra inläringssituation. Är man inte aktiv själv som pedagog och förberedd missgynnas eleverna och barnen anser jag och då kanske man ska fundera på om detta är ett yrke som passar en, då det kräver aktivitet och planering från pedagogen.

7.1.5 Lärarens kompetens

Vidare skriver Holmegaard och Wikström att all undervisning måste samverka så elever med svenska som andraspråk får en chans att tillägna sig ny kunskap även om det svenska språket inte är fullt utvecklat. Exakt det här tar klassläraren upp och jag anser att man bör göra större satsningar på detta med samverkan.

Axelsson (2005, s.104) skriver i sin studie att lärare som arbetar med barns språkutveckling bör ha kunskap om vad barnet behöver för delar i språket för att kunna uttrycka sig. Kunskaper som behövs är hur språk är uppbyggt som grammatik, fonologi, semantik med mera. Jag tror att även en grundläggande kunskap inom svenskan gör det lättare för pedagogen att lära ut svenska som andraspråk. Klassläraren nämner att hon ville veta skillnaden mellan svenska och svenska som andraspråk. Eftersom klassläraren påpekar detta förstår jag att det finns en skillnad mellan ämnet svenska och ämnet svenska som andraspråk

vilket jag anser att man som pedagog borde tänka på eftersom förståelse av skillnaderna ger bättre förutsättningar för att förstå problemen som eleverna/barnen möter.

Förutom lärarens egen kompetens inom både språkinläring och undervisning så är lärarens eget engagemang i ämnena viktigt för att skapa intresse hos eleverna. Detta lyfter Dysthe (1996, s.238f). Om läraren visar intresse för innehållet så kan även eleverna få upp ett intresse. Dysthe skriver att lärare inte kan visa äkta engagemang i allt de gör och även om läraren visar äkta engagemang gör inte alla elever detta. Därför kan pedagogen reflektera över sin inlärningsstrategi vilket flera av respondenterna påvisar att de gör. Elevernas engagemang är beroende av lärarens egen kompetens menar Dysthe. Både pedagogens och elevens engagemang och intresse är något jag anser är grunden för ett bra lärande.

7.1.6 Resurser

Flera respondenter nämner modersmållärare som en tillgång i skolan. Även Holmegaard och Wikström (2004, s.542) nämner modersmållärares viktiga roll. Undervisningen i modersmål har en avgörande effekt för framgången i skolan för andraspråkseleverna menar författarna. Modersmålet ska ses som resurs och skolan bör se till att eleverna kan få studiehandledning på modersmålet genom undervisningen anser författarna.

Ekonomi är det blandade åsikter om bland respondenterna då en del anser sig ha lagom ekonomi och andra inte. Flera respondenter vill ha mer kunskaper angående svenska som andraspråk då de känner att de inte alltid ger eleverna vad de behöver. Pedagogens egen kompetens inom språkutveckling är viktig menar Holmegaard och Wikström (s.542). Lärarens kompetens avgör bemötandet av elevens behov. Kraven och tidsramen måste vara rimliga för eleven och läraren måste ta hänsyn till att inläringen tar tid säger Holmegaard och Wikström. Det är bra att veta att pedagoger är medvetna om sina egna brister och att de vill utvecklas. När respondenterna berättade att de ville ha mer kunskap om svenska som andraspråk anser jag att de även ska få detta. Pedagogerna är ute i verkligheten och vet vad som behövs och vad som är bra för tillfället. Ekonomi är något en lärare alltid kommer få kämpa med i förskolan/skolans värld tror jag, så det gäller att ta vara på det man har tillgängligt. Jag tycker även att pedagoger ska ställa krav på att få medel till inköp av material som kan gynna eleverna och barnen.

7.1.7 Textil som redskap

Efter att ha berättat om min utbildning inom textil var samtliga respondenter positiva till att använda textil som redskap i undervisningen. Samtliga anser att man lär via alla sina sinnen vilket gynnar barnens inläring. Det går att göra mycket med textil både inom svenskan och matematiken. Inom textil sker möten av material och begrepp som är bra för barnen och det är ett redskap man kan vidareutveckla vilket klassläraren tog upp genom att låta barnen skriva en arbetsbeskrivning. Majoriteten av respondenterna ser skapandet inom textil som gynnande för inläring. Jag anser att textil är bra för lärande i alla ämnen då det innehåller både skapande och språk vilket jag finner stöd i Björkdahl Ordell & Eldholms (2003) studie där det skrivs om koppling mellan framförallt matematik och textil. Textil är en process genom

skapande där man till slut får en färdig produkt vilket kan liknas med exempelvis matematik och även i andra ämnen.

7.2 Didaktiska konsekvenser

Genom undersökningen har det framkommit flera arbetssätt som respondenterna ser som gynnande för elever/barn med svenska som andraspråk. Att tänka på sitt eget språk som pedagog är viktigt i samtal med eleverna/barnen. Ett utvecklat språk från pedagogen gynnar eleverna som lär sig begrepp efter hand som ger utveckling i språket. Både i förskolan och skolan är detta viktigt beroende på när eleverna/barnen anländer till Sverige.

I undersökningen kom varierade svar på om det behövs mer utbildning inom svenska som andraspråk eller ej. Ämnet är aktuellt idag och borde ha större del i lärarutbildningar för att blivande pedagoger ska kunna ta emot barn med invandrarbakgrund. Även verksamma lärarens kompetens om svenska språket bygger på en grund för gynnande språkinläring. Som lärare bör man se till sin egen kompetens. Lärarnas kompetensutveckling bör tillgodoses med fortbildningar om så önskas.

Bilder och text ska hela tiden vara tillgängligt för någon som lär sig svenska som andraspråk. Därför är det viktigt med bra bilder på föremål och situationer som eleverna/barnen kan relatera till. Arbetet med elever med svenska som andraspråk bör därför ha tillgång till många bilder i relation till text.

Grupparbeten är bra i många avseenden enligt flera författare samt att flera respondenter talar för arbeten i mindre grupper. Jag personligen tycker att grupparbeten är bra framförallt för pedagogen. Det ger en bättre överblick över eleverna. Lindberg (2004) skriver om faktorer som kan påverka inläringen via grupparbeten så som kommunikativ stress, dialoger, miljön grupparbetet utförs i, samt elevens egen kunskap och förförståelse. Kommunikativ stress är mer negativt för den som ska lära sig ett språk och detta kan uppkomma beroende på situationen och relationen mellan eleven och lyssnaren. Dialogerna kan både vara bra och mindre bra beroende på om inläraren av ett andraspråk får en chans att delta i dialogen så det inte istället blir en monolog. Lindberg tar även upp att inläraren av ett andraspråk bör ha förkunskap om det som arbetat handlar om då det underlättar och att inläraren känner trygghet.

Många författare och flertalet respondenter nämner vikten av bra litteratur som hjälpmedel för inläringen av svenska som andraspråk. Dock fungerar inte all litteratur. Klassläraren berättar att det är en svårighet att hitta en balans mellan bra historier med lagom text för eleverna. Ladberg tar upp ett personligt exempel ur sin bok då hennes dotter fick en text på engelska som enligt henne var helt meningslös då den hade en löjlig handling. Ladberg (2000) anser liksom den intervjuade klassläraren samt Dysthe (1996) att vissa texter inte är meningsfulla för barnen och att det inte leder till något gynnande lärande. Ladberg och Dysthe nämner även att skrivandet måste vara meningsfullt för eleverna så att lärandet blir lustfyllt.

Textil är ett ämne som kan fungera bra tillsammans med inläringen svenska som andraspråk om den textila aktiviteten är anpassad till en språksituation. Eleverna/barnen kan skapa via

textila aktiviteter individuellt eller i grupp. Skapandet kan dokumenteras i skrift och förklarande bilder samt återberättas vilket ger en språklig situation. Ingen av respondenterna har brukat textil dock tror majoriteten att textil är ett bra redskap för inläringen av svenska som andraspråk.

Överlag när man arbetar med elever/barn oavsett ursprung måste pedagogen vara medveten om att alla barn är olika och lär sig olika. Därför får man testa sig fram till vilket arbetssätt som passar just den individ det gäller. Vad gäller språkinläringen handlar det om att hela tiden se till att det uppstår språkliga situationer. Eleverna/barnen måste få tillfällen och näst intill tvingats till att använda språket för att uppnå en språklig utveckling i svenskan.

7.3 Metoddiskussion

Genom intervjuer och dess frågor har jag fått svar på syftet och dess frågeställningar. Att använda mig av en kvalitativ intervju känns som rätt val då jag kunde gå tillbaka till respondenterna om något var oklart i efterhand.

Själva intervjuerna gick bra och respondenterna kände sig bekväma. Många var glada över att jag inte spelade in intervjun då det kan kännas pressande. Dock hade inspelning varit bra att ha för min egen del för att kunna lyssna och tolka flera gånger om. Även tillförlitligheten hade ökat om jag hade spelat in intervjuerna. Dock fick jag med många anteckningar och hann med att citera. Analysarbetet gick bra tack vare mycket information från respondenterna och efter genomgång av det skrivna kunde överflödiga information sorteras bort. Intervju kan ge direkta svar på det man vill och om man använder sig av rätt frågor kan man få ett djup i svaren vilket ger ett rikare innehåll i studien senare.

7.4 Fortsatt forskning

Inom svenska som andraspråk finns många olika områden att forska vidare om. För att utveckla om gynnande arbetssätt inom svenska som andraspråk bör man se till barnens perspektiv och undersöka vilka arbetssätt de anser att de lär sig mest av.

Tack

Jag vill först och främst tacka alla pedagoger som deltagit i intervjuer så att denna studie kunnat bli möjlig. Jag vill även tacka den person som gav mig inspiration till detta arbete samt min handledare Sonja Kihlström som gett mig goda råd. Sist men inte minst vill jag tacka mina nära som har stöttat och hjälpt mig genom arbetets gång.

Referenser

- Abrahamsson, Niclas. (2009) *Andraspråksinläring*. Studentlitteratur Lund
- Axelsson, Monica. (2003) Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv i Bjar, L & Liberg, C (red) *Barn utvecklar sitt språk* Studentlitteratur Lund (s.127-152)
- Axelsson, Monica (2004) Skolframgång och tvåspråkig utbildning i Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. (red) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur. (s.503-538)
- Axelsson, Monica. (2005) I Axelsson, Monica, Rosander, Carin & Sellgren, Mariana (2005). *Stärkta trådar: flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap :utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning - målområde språkutveckling och skolresultat*. (s.19-98). Spånga: Rinkeby språkforskningsinstitut
- Benckert, Susanne. (2003a). Hur man kan arbeta med svenska som andraspråk med yngre elever, några exempel. I: Skolverket (red.). *Att undervisa elever med svenska som andraspråk – ett referensmaterial*. Stockholm: Liber AB (83-93)
- Benckert, Susanne. (2003b). Flerspråkiga barn i förskolan – hur gör man? I: Skolverket (red.). *Att undervisa elever med svenska som andraspråk – ett referensmaterial*. Stockholm: Liber AB (73-82)
- Björkdahl Ordell, Susanne (2007) Etik. I.B. Dimenäs, Jörgen (Red.) *Lära till lärare, Att utveckla läraryrkets olika dimensioner utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber. (s.21-28)
- Björkdahl Ordell, Susanne (2007) Kvalitativ data och forskningsansats. I.B. Dimenäs, Jörgen (Red) *Lära till lärare, Att utveckla läraryrkets olika dimensioner utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Björkdahl Ordell, Susanne & Eldholm, Gerd (2003) *Räkna med textil* Rapport från Institutionen för pedagogik, Nr 1:2003. Högskolan i Borås
- Björkdahl Ordell, Susanne & Kristin Boström (2008) *Slöjdcirkus - ett tält för lärande*. I.B Borg, Kajsa & Lindström, Lars (red) *Slöjda för livet – om pedagogisk slöjd*. Författarna och Läraförbundets Förlag (s.91-105)
- Dysthe, Olga. (1996). *Det flerstämmiga klassrummet*. Studentlitteratur, Lund.
- Fredriksson, Ulf & Taube, Karin. (2003). Svenska som andraspråk och kulturmöten I.B Bjar, L & Liberg, C (red) *Barn utvecklar sitt språk*. Studentlitteratur Lund (s.153-172)
- Fridolfsson, Inger. (2008). *Grunderna i läs- och skrivinläring*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

- Hagtvet Eriksen, Bente (2006) *Språkstimulering – Del 2: Aktiviteter och åtgärder i förskoleåldern*. 1.uppl. Natur och kultur, Stockholm
- Hammarberg, Björn. (2004) Teoretiska ramar för andraspråksforskning i Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. (red) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur. (s.25-78)
- Holmegaard, Margareta & Wikström, Inger (2004) Språkutvecklande ämnesundervisning. I.B Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger. (red) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur. (s539-576)
- Malmqvist Johan (2007) Analys utifrån redskapen I.B Dimenäs, Jörgen (Red.). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrkets olika dimensioner utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber. (s.127-132)
- Johansson Marlène (2008) kommunikation i skolans slöjdpraktik I.B Borg, Kajsa & Lindström, Lars (red) *Slöjda för livet – om pedagogisk slöjd*. Författarna och Lärarförbundets Förlag (s.145-147)
- Kihlström, Sonja. (2007) Intervju som redskap. I.B. Dimenäs, Jörgen (Red.). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrkets olika dimensioner utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber. (s. 47-69)
- Ladberg, Gunilla. (2000) *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Studentlitteratur, Lund
- Lantz Annika, (2007) *Intevjumetodik*, 2007 studentlitteratur andra upplagan
- Lindberg, Inger (2004) Samtal och interaktion – ett andraspråksperspektiv. I.B Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger. (red) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Studentlitteratur. (s.461-494)
- Skolverkets hemsida, kursplan svenska som andraspråk (elektroniskt dokument)
<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=23&skolform=11&id=3891&extraId=2087>
 (25/3-2009. KI 17.03)
- Skolverket (1994) *Lpo94, Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket I.B Lärarnas Riksförbund (2007) *Läraryrkets boken, läroplaner skollagen, policydokument*
- Skolverket (1998) *Lpfö98, Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket I.B Lärarnas Riksförbund (2007) *Läraryrkets boken, läroplaner skollagen, policydokument*

Sjöqvist, Lena (1992) Språkutvecklande arbetssätt. I.B Bergman Pirkko, Sjöqvist Lena, Bülow Kerstin, Ljug Birgitta. *Två flugor i en smäll – Att lära på sitt andraspråk* . Andra upplagan. Stockholm: Liber. (s.36-63)

Strömqvist, Sven. (2003) Barns tidiga språkutveckling. I.B Louise Bjar & Caroline Liberg (red) *Barn utvecklar sitt språk* Studentlitteratur Lund (s.57-78)

Trost, Jan (2003) *Kvalitativa intervjuer*, studentlitteratur Lund tredje upplagan.

Vetenskapsrådets hemsida (elektroniskt dokument)

<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

(20/3-2009. K1 12.19)

Vygotskij, Lev Semenovic. (2001), *Tänkande och språk*. Översättning Kajsa Öberg Lidsten. Göteborg: Daidalos.

Bilaga 1

Missivbrev

Hej, jag heter Jessica Söderström och läser min sista termin till lärare vid Högskolan i Borås. Jag går en utbildning med inriktning på utveckling och lärande genom textil. Tanken med denna utbildning är att man som pedagog ska ha ett öga för textil som ett redskap för barns inläring av matematik och svenska. Just nu skriver jag mitt examensarbete som handlar om ämnet svenska som andraspråk och önskar att få intervjua dig.

Syftet med denna studie är att ta reda på vilka arbetssätt som pedagoger anser gynnar inläring av svenska som andraspråk och om pedagogerna anser att de har resurser för att utföra dessa arbetssätt. Syftet innehåller även att ta reda på om pedagoger anser att just textil kan ses som ett bra arbetsredskap för att lära barn ett andraspråk.

Detta ämne har intresserat mig då jag har träffat många barn med annat modersmål än svenska genom min utbildning och då samhället blir mer mångkulturellt .

Min studies resultat kommer att grunda sig på pedagogers erfarenheter och åsikter, därav har jag valt att intervjua olika pedagoger som på ett eller annat sätt arbetar med barn med annat modersmål än svenska. Pedagoger som har olika arbetsuppgifter kan vara av fördel för mitt arbete och därav hoppas jag att ni vill delta.

Alla uppgifter kommer enbart att behandlas av mig och man förbli anonym i resultatet av min studie.

Vid frågor vänligen kontakta mig på:

Telefon: 07xx-xxxxxx

E-mail: xxxxxxxxxxxx

Undertecknad godkänner denna intervju som ett underlag till en/ett studie/examensarbete

Bilaga 2

Intervjuplan

Bakgrund till arbetet:

Denna intervju äger rum som underlag för ett examensarbete. Syftet är att ta reda på vilka arbetssätt som anses gynnande för inläring av svenska som andraspråk. Syftet är också om min textila utbildning kan vara gynnande för barns inläring av svenska som andraspråk. Min utbildning handlar om att textil tillämpas som ett komplement till inläring av matematik och svenska.

Intervjun beräknas ta ungefär 40 minuter

Intervjufrågor:

- Vilken befattning har du?
- Hur länge har du arbetat med barn med invandrabakgrund?
- Varför har du valt att arbeta med barn med invandrabakgrund?
- Vad har du för tidigare utbildningar inom svenska som andraspråk?
- Vilka arbetssätt använder du, som du ser mest gynnande, för elever med svenska som andraspråk?
→ Hur går dessa arbetssätt till? Material, eget material? Hur går metoderna till?
- Utifrån dina erfarenheter och arbetssätt idag, motsvarar dom din utbildning och dina förväntningar? Vilken utbildning kan du sakna?
- Finns det något/några arbetssätt som du anser är mindre bra för inläring av svenska som andraspråk?
- Tycker du att du får tillräckligt med resurser (ekonomi, utbildning mm) för att tillgodose de elever du arbetar med inom svenska som andraspråk?
- Om du fick obegränsat med resurser i ditt arbete med svenska som andraspråk, hur skulle det se ut då? Vilka material och metoder skulle du använda?
- Tror du att min textila utbildning kan vara bra till svenska som andraspråk?